

Context

INDIVIDU EN GROEP	GEZONDHEID EN VEILIGHEID	LEEROMGEVING	FORMAT	DOEL (VAN DANSER/DOCENT/SCHOOL)	TOESCHOUWERS
Leeftijd	Veilige ruimte	Grootte en vorm van de ruimte	Reguliere les	Artistieke ontwikkeling en creativiteit	Geen
Aantal dansers	Temperatuur en ventilatie	Type vloer	Eenmalig of korte workshop	Fitheid	Collega-docenten, dansers uit eigen of andere klas
Gender	Fysieke conditie	Geluidsinstallatie	Masterclass	Sociaal-artistiek/participerend	Jury
Cultureel erfgoed en identiteit	Blessures	Te besteden tijd	Voorstelling/opvoering	Educatief	Persoonlijke contacten
Sociale/politieke/economische achtergrond	Specifieke behoeften	Obstakels in de ruimte	Open les/presentatie	Onderzoek	Professionele contacten
Artistiek en cultureel bewustzijn	Kleding/juwelen/haar	Context en functie van de ruimte (artistiek/sportief/sociaal ...)	Examen/evaluatie	Proces	Collega's uit andere disciplines
Verwachtingen en motivatie	Mentaal welzijn	Locatie (toegankelijkheid, parkeerplaatsen, stad, ...)		Product	Breed publiek
Ervaring en niveau		Natuurlijke identiteit van een ruimte (structuur, textuur, licht, lucht, geur, akoestiek ...)		Therapeutisch	Dansexpert
Stijlvoorkeur		Spiegels		Cultureel erfgoed	Toevallige passant
Talenten en specifieke behoeften		Open of afgesloten voor voorbijgangers/toeschouwers		Economisch	Danser zelf door te filmen
Vertrouwdheid met elkaar en groepsdynamiek		Specifieke locatie		Persoonlijke groei en expressie	Sociale media
Diversiteit, inclusie en vertegenwoordiging in groep		Digitaal/online lesgeven		Professionele ambitie	
Gesproken en begrepen taal					

TECHNISCHE VAARDIGHEDEN	CONDITIE	CREATIVITEIT	TIJD EN MUZIKALITEIT	RUIMTE	TERMINOLOGIE
Basisacties beweging, onbeweeglijkheid, sprong, buiging, strekking, rotatie, twist, contact, steunpunt, evenwicht, verplaatsing en val	Spiertraining en -bewustzijn voor een doeltreffende en functionele activatie en ontspanning	Artistieke identiteit	Muzikaal bewustzijn en <i>embodiment</i>	Richting	Kennis van vaktaal en het begrip van beschrijving in woorden
	Cardiovasculaire training voor uithoudingsvermogen en weerstand	Improvisatie	Duur en tempo interval en tijdsindeling	Niveau laag, midden, hoog	Toepassing van gecodificeerde bewegingsanalyse
Het creëren van vormen lineair, symmetrisch, gedraaid, hoekig, rond...	<i>Core-kracht</i> en gebruik van de <i>core</i>	Inspiratie, verbeelding, spel en associatie	Omgaan met tijds- en bewegingspatronen ritme, maatsoort, rust, ademhaling, kadans, ritmedoorbekend	Ruimte-oriëntatie verplaatsing, afstand, richting, traject	Observatie, analyse, beschrijving en <i>embodiment</i> van de beweging met gedeelde terminologie
Bewegingsreeksen van lichaamsdelen initiatie van een beweging, isolatie, simultane of opeenvolgende bewegingen...	Preventie van blessures	Choreografische werkwijzen (tools)	Omgaan met accenten op de beat, gesyncopeerd, voorspelbaar en onvoorspelbaar	Grootte macro-micro, klein-groot	Vertaling dansterminologie om begrip te bevorderen
Functie van gewrichten	Flexibiliteit	Overdracht van systemen en disciplines, regels en structuren	Omgaan met frasering begin, einde, nadruk, cadans, crescendo, diminuendo, volume en/of intensiteit	Interne ruimte en kinesfeer	Relevante woordenschat voor constructieve feedback
Gebruik van gewicht en zwaartekracht	Anatomische kennis	(Instant-) compositie en besluitvorming		Relatie ten opzichte van ruimte/lichamen/objecten voor, achter, boven, onder, bij, alleen...	Uitbreiding van communicatiemogelijkheden
Verplaatsing in de ruimte, verandering van beweging en gewichtsverplaatsing	Ontspanning en ademhaling		Muzikale structuren en concepten context, relatie, connotatie, geheugen	Verhouding tot ruimtelijke systemen <i>dimensions, planes, platonic solids</i> (Laban)	
Bewegingsefficiëntie en -connectiviteit	Concentratie en focus		Omgaan met tijd voor, na, unisono, canon, simultaan	Focus naar binnen, naar buiten, direct, indirect, denkbeeldig	
Coördinatie	Werken met fysieke sterktes en beperkingen		Relatie tot geluid/muziek/stilte illustratief, in dialoog, als contrastelement, melodius, sfeerbrendend, genegeerd, commentaar leverend	Identiteit van een ruimte textuur, licht, lucht, geur	
Lichaamsorganisatie <i>breath, core-distal, head-tail, upper-lower, body-half, cross-lateral</i> (Bartenieff Fundamentals)	Mentaal welzijn			Ruimtelijk bewustzijn	
Lichaamssystemen spieren, skelet, organen, ademhaling, fascia, zintuigen, hormonen...					
Gevoel van beweging, lichamenlijk en geestelijk bewustzijn, <i>embodiment</i>					

PERFORMATIVITEIT EN KWALITEIT	WERKEN MET ANDEREN	ONDERZOEK	REFLECTIE	CONTEXT
Expressiviteit, présence, focus en authenticiteit	Samenwerking	Improvisatie, onderzoek en experiment	Zelfreflectie	Historisch referentiekader
Performancecodes	Diversiteit omarmen	Ontwikkeling van een bewegingstaal	Bewust zijn van sterke punten en uitdagingen	Huidige danswereld
Intentie choreografisch, beweging, performatief	Observeren, luisteren, discussiëren en beslissingen nemen	Analyse	Mening en visie vormen	Verband met de bredere artistieke context
Werken met gemoedstoestanden, situaties, textuur of het gevoel van een beweging	Werken met contact en aanraking	Vertalen, overdragen, integreren	Kennis en correct gebruik van feedbacksystemen	Verband met maatschappij
Laban Effort Qualities <i>Time (sudden/sustained); Weight (strong/light); Space (direct/indirect), Flow (bound/free); Passive weight (limp/heavy); Weight sensing</i>	Werk delen Feedback geven en krijgen	Research doen en documenteren Het veld verkennen	Bewust zijn van subjectieve/objectieve oordelen (Zelf)evaluatie	Persoonlijke relevantie
Laban Shape Qualities <i>rising, sinking, spreading, enclosing, advancing, retreating.</i> Lichaamshouding, lichaamstaal	Artistieke samenwerkingen/cocre- aties/collectieven		Bepalen van doelstellingen en einddoelen	
Abstracte en metaforische bewegingskwaliteiten trillen, zweven, instorten, gek, onzeker ...				

Leerinhoud — Persoonlijke ontwikkeling

ARTISTIEKE VISIE	DOELSTELLINGEN	GEWOONTEN	EMBODIMENT	ZELFBEELD EN RELATIES	MOTIVATIE	COMMUNICATIE	OVERDRAAGBARE VAARDIGHEDEN
Bewust zijn van inspiratie	Persoonlijke doelstellingen bepalen en realiseren	Bewust zijn van persoonlijke gewoonten	Belichaamde praktijk	Gezonde relatie met eigen geest en lichaam	Intrinsieke motivatie	Met <i>peers</i>	Investeren engagement, verantwoordelijkheid, aanwezigheid
Cultureel bewustzijn	Persoonlijke doelstellingen aanpassen en herdefiniëren	Bewust zijn van beperkingen	Connectie geest-lichaam	Productieve en ondersteunende relatie met anderen	Extrinsieke motivatie	Met docent	Analyseren observeren, interpreteren, differentiëren
Visie verruimen	Kritisch reflecteren op prestaties	Gewoonten in twijfel trekken, grenzen verleggen	Lichamelijke intelligentie	Realistisch zelfbeeld	Fijne, veilige, uitdagende omgeving	Met instituut	Presenteren delen, performen, uitwisselen, overbrengen
Eigenaarschap van opinies en overtuigingen	Bewust zijn van persoonlijke groei en die zelf managen		Zintuiglijk bewustzijn	Ontwikkeling van zelfvertrouwen	Motivatie op basis van proces	Met werkveld	Reflecteren feedback/ <i>-up/-forward</i> , zelfreflectie, confrontatie, doelen stellen
Artistieke integriteit				Verwijs dansers door, indien nodig	Motivatie op basis van resultaat	Verscheidenheid aan formats	Communiceren verbaal, fysiek, geschreven
					Groepsmotivatie/ <i>peer</i> -motivatie		Onderzoeken verkennen, researchen, experimenteren
							Probleemoplossend denken besluitvorming, flexibiliteit, creatief denken
							Belichamen integreren, toepassen, implementeren

Onderwijsmethode — Doelen stellen

Bepaal relevante onderwerpen die vanuit de context kunnen worden bestudeerd

Bepaal relevante onderwerpen uit de leerinhoud om te bestuderen

Bepaal de tijd die nodig is om het doel te bereiken

Bepaal de schaal van minimaal vereist belichaamd begrip

Bepaal een of meer onderwijsmethododes die doeltreffend leerinhoud overbrengen

Bepaal strategieën voor feedback

Bepaal noodzaak, relevantie en methode van beoordeling

SCHAAL VAN BELICHAAMD BEGRIP

Onthouden en reproduceren

De danser is in staat om bewegingsmateriaal te onthouden en te reproduceren met een basisbegrip van wat fysiek verwacht wordt qua vorm, zonder expliciet de intentie of sensatie van de beweging te vatten.

Begrijpen

De danser begrijpt de vaardigheden die nodig zijn om een beweging te maken of een opdracht uit te voeren. Hij herkent de onderdelen van een beweging en begrijpt hun onderlinge verband om een beweging of frase te vormen. De intentie van de beweging begrijpt hij op basisniveau.

Experimenteren en toepassen

De danser experimenteert met zijn kennis van de bewegingscomponenten en de verworven vaardigheden en past ze in andere contexten toe. De danser exploreert bewegingsintentie en experimenteert met manieren waarop die in andere contexten kan worden aangepast.

Implementeren, reflecteren en analyseren

De danser implementeert verworven vaardigheden in eigen werk, reflecteert over en analyseert hoe een beweging in andere contexten geïmplementeerd wordt en past die aan na zelfreflectie. De danser verkent zijn eigen bewegingsintenties en zintuiglijk bewustzijn en analyseert de daaruit volgende effecten.

Belichamen

De danser voelt de aangeleerde vaardigheden door en door ('*embodiment*') en verweeft kennis van het lichaam en cognitieve kennis tot één geheel. Door zelfreflectie blijft de danser kennis onderzoeken en alternatieve opties verkennen voor geest en lichaam.

Integreren

De danser integreert de vaardigheden in nieuwe studiedomeinen, creaties of bewegingspraktijken en laat zo authentiek belichaamd bewegingstalent zien.

DOCENTGERICHT			FOCUS OP INTERACTIE EN ERVARING		
Instructie	<i>Flipped classroom</i>	Methodische opbouw	Interactief	Ervaringsgericht onderwijs	<i>Blended learning</i>
Doceren	Voorafgaand aan de les	Bouwstenen	Geleide discussie en educatief vraaggesprek	Kinesthetische ervaring	Gevarieerde formats met inbegrip van online
Demonstreren	Lezen of bekijken van opgegeven materiaal	Stap voor stap werken naar een resultaat	Open klasdiscussie	Experimenteren en verkennen	Opdrachten in de studio
Evalueren	Les om te discussiëren en te werken met informatie die vooraf bekeken is	Eindresultaat laten zien en analyseren	Gemodereerde en begeleide groepsdiscussies	Docent als facilitator	Geïndividualiseerde trajecten
	Van passief naar actief engagement	Mate van opbouwen van kleine of grote opdrachten	Mentorgesprekken over proces, product en attitude	Leren via ervaring	Docent als facilitator
		Vertrouwen opbouwen	Zelfreflectie en probleem-oplossende gesprekken	Cyclus van ervaren, reflecteren, onderzoeken	

		LEERLINGGERICHT			
Holistisch onderwijs	Differentiatie	Taken	Samenwerkend leren	Via spel	Op projectbasis
Verbinding met zichzelf, anderen en de omgeving	Instructie op maat	Improvisatieopdracht	Groepstaak om een individueel product te creëren	Rollenspelen	Projectontwerp van een danser
Bewustzijn van impact op een gemeenschap	Leerinhoud, proces en product	Compositietaak	Groepstaak om een gezamenlijk product te creëren	Simulatievorm (imiteren van realiteit)	Danser die het project stuurt van proces tot product
Collectieve, sociaal-artistieke, inclusieve projecten	Ontwikkeling van vaardigheden binnen capaciteiten	Choreografietaak	Opdracht met taakverdeling	Spelletjes om keuzes te leren maken	Betekenisvolle projecten die dansers belangrijk vinden
Discussies en begeleiding		Lesgeven		Leren via de computer	Meaningful projects that students care about
Respect voor verschillen		Analyse of onderzoekstaak			Kans om resultaat te delen en te reflecteren op proces
Eigen overtuigingen herkennen en zich inleven in anderen		Reflectietaak			
		Documentatietaak			
		Observation and feedback task			

Onderwijsmethode — Rol van de docent

	Docent centraal	←—————→				Leerling centraal
ROL DOCENT	EXPERT	LEIDER	FACILITATOR	SAMENWERKER	LEERLING	
ROL LEERLING	VOERT UIT/ REPRODUCEERT/ VERTAALT	VERTOLKT/VERTAALT/ LEVERT BIJDRAGE	CREËERT	WERKT SAMEN	DOCENT	
ONDERWIJSSTIJL	Perspectief en kennis van expert die informatie deelt	Een proces (bege)leiden en sturen, met duidelijke ervaring en een einddoel voor ogen	Begeleiden zonder vooraf bepaald idee van het eindproduct	Gezamenlijk auteurschap zonder vooraf bepaald einddoel	Wordt geleid door de leerling, die inhoud en feedback ontvangt	
VAARDIGHEDEN EN TAKEN VAN DE DOCENT	Controle over concept, stijl, inhoud, structuur en ontwikkeling van materiaal	Initiatiefnemer van het concept, heeft regie in handen, geeft en begeleidt taken op vlak van improvisatie/verbeelding/compositie en geeft vervolgens vorm aan materiaal op basis van capaciteiten/vaardigheden van leerlingen	Neemt de leiding, onderhandelt over het proces, de intentie, het concept. Hanteert methodes die stimuleren. Faciliteert het proces van inhoudsontwikkeling tot eindproduct	Onderzoek, onderhandeling en besluitvorming over concept, intentie en stijl gebeurt gezamenlijk. Ontwikkelt/deelt/adapteert dans-inhoud en structuur van het werk. Klasbeheer en timemanagement.	Geeft de leerling ruimte en ondersteuning om het leermoment te leiden	
STERKE PUNTEN	Duidelijk gedefinieerde kennis	Het delen van expertise	Stimuleert leerlingen om zelf verantwoordelijkheid te nemen	Stimuleert leerlingen om zelf verantwoordelijkheid te nemen	Stimuleert leerlingen om de volledige verantwoordelijkheid te dragen	
	Duidelijkheid voor leerlingen over doelen en verwachtingen	Het vermogen om zich aan te passen aan verschillende niveaus van leerlingen	Stelt docent in staat om inhoud te diversifiëren	Stelt docent in staat om inhoud te diversifiëren	Docenten kunnen nieuwe vaardigheden ontwikkelen	
	Heldere inhoud en lesstructuur	Einddoel is duidelijk	Schept mogelijkheden voor groepswork	Stimuleert <i>peer learning</i>	Ontwikkeling van communicatieve en leidinggevende vaardigheden	
	Voorspelbaar en veilig	Moedigt leerlingen aan om bij te dragen aan product	Motiveert leerlingen om te werken naar een einddoel	Ondersteunt ontwikkeling sociale en communicatieve vaardigheden	Motiverende <i>peer learning</i>	
	Evaluatiemethodes zijn duidelijk					
UITDAGINGEN	De onderwijsmethode van de expert als enige methode beschouwen	Neemt de tijd om individuele bijdragen te bespreken	Het einddoel is moeilijker te bepalen	Evaluatiecriteria zijn moeilijk te bepalen	Minder controle over het eindresultaat	
	Onbereikbare eisen stellen die een negatieve impact hebben op de leerlingen	Eindresultaat is mogelijk onvoorspelbaar	Leerlingen moeten zelf initiatief nemen	Bijdragen van leerlingen zijn noodzakelijk	Vereiste inhoud of informatie kan ontbreken in het eindresultaat	
	Jezelf presenteren als een onbereikbaar archetype	Een diverse groep kan het einddoel afzwakken	Het is moeilijker om te controleren welke inhoud/informatie precies geleerd wordt	Geven en krijgen van feedback kan complex zijn	Bijdragen van leerlingen zijn noodzakelijk	
	Feedback in één richting	Het is moeilijker om evaluatiecriteria te bepalen		Het is moeilijk om te controleren welke inhoud/informatie precies geleerd wordt		

Onderwijsmethode — Focus van de leerling*

KUNSTENAAR	VAKMAN	PERFORMER	ONDERZOEKER	SAMENSPELER
Experimenteren	Techniek en basisvaardigheden beheersen	Kwaliteitsvol performen	Nieuwsgierig zijn en onderzoek doen	Samenwerken
Creëren	Met en aan kwaliteit werken	De regels kennen en toepassen	Eigen sterke punten en werkpunten bepalen	Samen creëren
Zichzelf op een persoonlijke manier uitdrukken	Een werkmethode ontwikkelen	Het publiek proberen te raken	Het proces visualiseren	Anderen en hun werk respecteren
Meeleven	Praktische vaardigheden en knowhow inzetten	Een eigen repertoire opbouwen	De eigen horizon verbreden	Feedback geven en accepteren

* © 2013 Erik Schrooten & Luk Bosman

Onderwijsmethode — Leerstijlen

VISUEEL	KINESTHE- TISCH	VERBAAL	TACTIEL	MUZIKAAL	RUIMTELIJK	LOGISCH	SOLITAIR	SOCIAAL	REFLECTIE	VERBEEL- DING
Leren door te observeren, door demonstratie, via foto's en afbeeldingen	Leren door het lichaam te gebruiken en door de sensatie van beweging	Leren via woorden en een gedeelde woordenschat, via terminologie en dialoog	Leren via de aanraking van een docent, een andere danser, contactwerk	Leren via geluid en muziek, gevoelig zijn voor klank, melodie, ritme en toon(hoogte)	Leren door op de ruimte te letten, er aandacht aan te schenken en er zich toe te verhouden	Leren door patronen en regelmaat te herkennen	Alleen leren en via zelfstudie	Leren als deel van een groep en leren als een collectief te functioneren	Leren door te bevragen, te analyseren, te realiseren, verbanden te leggen, te begrijpen, te onderzoeken	Leren door verbeelding te gebruiken en beeldspraak te verwerken in beweging

Onderwijsmethode — Presenteren

VEILIG	GEMATIGD	UITDAGEND	TOESCHOUWERS
De hele groep voert uit en de docent doet mee	De hele groep voert uit terwijl de docent plus een of meer externen die de dansers kennen toekijken	Solo of als duo/trio dansen terwijl de hele groep tijdens de les toekijkt, inclusief externen	Collega's, dansers uit andere klassen
De hele groep voert uit terwijl de docent toekijkt	In kleine groepjes: drie mensen kijken, één persoon voert uit of de hele groep voert simultaan uit	(Solo) dansen voor een examen	Jury
Twee groepen: de ene voert uit, de andere kijkt toe	Een klein groepje treedt op voor de hele groep	(Solo) dansen terwijl externen toekijken in een theatercontext	Persoonlijke contacten
Twee groepen: de ene voert uit, de andere kijkt, iedereen observeert een specifiek individu	Verschillende solodansers en de groep kijkt toe	(Solo) dansen terwijl externen toekijken en evalueren in een theatercontext	Professionele contacten
In tweetallen: aan elkaar laten zien	Eén solodanser en de rest van de groep kijkt toe		Interdisciplinaire contacten
			Breed publiek
			Dansexperts
			Onverwachte toeschouwers of passanten
			De danser kijkt zelf door zichzelf te (laten) filmen

Overwegingen voor feedback en evaluatie

WAAROM	WAT	WANNEER	WAAR	WIE
Doel	Inhoud	Evaluatie en resultaat	Omgeving	Beoordelaar
Evaluatiemoment	Alleen feedback	Permanente evaluatie en feedback	In de studio	Danser
Permanente evaluatie	Alleen evaluatie	Ter afronding van de les of de cursus	Op het podium	Peer
Leermethode: <i>feed-forward/ feed-up/feedback</i>	Combinatie van de twee	Evaluatiemoment kort aan het einde van een cursus	Open les	Docent
Toegang tot vervolgopleiding		Evaluerende feedback kort na evaluatiemoment	Workshop	Interne jury of begeleider
Toegang tot project/baan		Evaluatie en/of feedback op het einde van het semester of jaar	Voorstelling	Publiek
Deelname wordt verwacht/ is optioneel/is verplicht		Vóór een nieuwe cursus	Formeel/informeel	Professionele of externe jury

Feedback

DOEL	TIMING OF MOMENT VAN FEEDBACK	SOORT FEEDBACK	FEEDBACKMETHODE	PRESENTATIE VAN FEEDBACK	ORGANISATIE VAN FEEDBACK
Een tool om ononderbroken te leren en prestaties te verbeteren	Vooraf	<i>Feed-up</i> : waar streef ik naar?	Zelfreflectie	Mondeling	Individueel
Om sterke punten en werkpunten te identificeren	Doorlopend	Feedback: waar sta ik nu?	<i>Peer</i> -reflectie	Geschreven	Gedeeld/niet gedeeld
Om een dialoog te starten	Onmiddellijk na afloop	<i>Feed-forward</i> : hoe raak ik er?	Positieve feedback: wat er klopt	Fysiek	In kleine groepjes
Om een taak te volbrengen	Een tijdje later	Procesgericht	Open vragen: waarom werd een bepaalde keuze gemaakt?		Aan de hele groep
Met betrekking tot zelfreflectie en zelfbepaalde doelen		Productgericht	Praktische tips die de performance kunnen verbeteren		Aan de docent
Veeleer met betrekking tot werkhouding dan tot inhoud			Perspectieven: Als ... (toeschouwer) ... heb ik behoefte aan ...		Wie feedback geeft is al dan niet aanwezig als de feedback ontvangen wordt
Om eigenaarschap te stimuleren			Labananalyse: <i>Body, effort, shape, space observation</i> en <i>analysis</i>		Anoniem
Om analytische vaardigheden te ontwikkelen tijdens deelmomenten			Tactiele feedback of feedback via demonstratie		
Om zelfvertrouwen en motivatie te vergroten			<i>I see, feel, imagine</i>		
			<i>Cueing</i> – wijzen op datgene wat focus vereist (voor of tijdens de uitvoering)		

Evaluatie

DOEL	DOELSTELLINGEN	PRINCIPES	CRITERIA	METHODES	ORGANISATIE
Evaluatie in functie van het leerproces	Het leren ondersteunen	Valide	Overheidsrichtlijn	Numeriek/rangorde	Individueel
Evaluatie als deel van het leerproces	Gericht op het individu	Betrouwbaar	Schoolsysteem	Geslaagd/niet geslaagd	Al dan niet gedeeld met anderen
Evaluatie op het einde van het leerproces	Sterker maken	Transparant	Opleidingsrichtlijnen	Geschreven tekst (vrij/vooraf bepaalde formuleringen), al dan niet met specifieke terminologie	In kleine groepjes
	Inzicht in onderwijspraktijk vergroten	Uitvoerbaar	Projectrichtlijnen	Grafisch	In de hele groep
	De motivatie verhogen	Fair	Door docent gedefinieerd	Gebaseerd op vooraf bepaalde rubrieken van evaluatie	
	De prestatie verbeteren	Geïntegreerd	Door individuele danser of door groep gedefinieerd	Formatief: tijdens het leren om de lespraktijk te informeren	
	Zelfregulerend leren bevorderen	Divers	Werkveld	Afsluitend: om de kennis van een danser aan te tonen	
	Zorgen voor verantwoording			Permanente evaluatie	
				Diagnostisch: om de opleiding bij te sturen	
				Verscheidene beoordelaars: objectief/subjectief/intersubjectief	